

แบบจำลองสมการโครงสร้างปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในกิจกรรมชุมชนเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร

A STRUCTURAL EQUATION MODEL OF FACTORS INFLUENCING PARTICIPATIVE BEHAVIORS IN COMMUNITY ACTIVITY OF ELDERLY IN JATUJAK DISTRICT, BANGKOK METROPOLIS

บริบูรณ์ ศรีมาชัย¹ ดร.นำชัย ศุภฤกษ์ชัยสกุล² รองศาสตราจารย์ ดร.นาฏสุตา เขมนะสิริ³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทดสอบและพัฒนาแบบจำลองสมการโครงสร้างปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในกิจกรรมชุมชน กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สูงอายุในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร จำนวนทั้งหมด 500 คน แบ่งเป็นเพศชาย 264 คน และเพศหญิง 236 คน โดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม จำนวน 11 ตอน มีความเชื่อมั่นระหว่าง 0.819 และ 0.947 และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้างเพื่อทดสอบและพัฒนา ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาแบบจำลองสมการโครงสร้างปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในกิจกรรมชุมชนมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าดัชนี ไค-สแควร์ (χ^2) = 1492.25, df = 454, p -value = 0.000, χ^2/df = 3.29, RMSEA = 0.068, SRMR = 0.075, NNFI = 0.97 และ CFI = 0.98 และ พบว่า 1) การมีส่วนร่วมกิจกรรมชุมชนได้รับอิทธิพลโดยตรงมากที่สุดจากทัศนคติที่มีต่อกิจกรรมชุมชน รองลงมาคือ การรับรู้ชุมชนเข้มแข็ง 2) การรับรู้สุขภาพจิตได้รับอิทธิพลโดยตรงมากที่สุดจากการมองโลกในแง่ดี รองลงมาคือ การรับรู้สุขภาพกาย และการมีส่วนร่วมกิจกรรมชุมชน 3) การได้รับการยอมรับทางสังคมได้รับอิทธิพลโดยตรงมากที่สุดจากการมีส่วนร่วมกิจกรรมชุมชน รองลงมาคือ การรับรู้สุขภาพจิต 4) ทัศนคติที่มีต่อกิจกรรมชุมชนได้รับอิทธิพลโดยตรงมากที่สุดจากการรับรู้ชุมชนเข้มแข็ง รองลงมาคือ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง 5) การรับรู้ความสามารถตนเองได้รับอิทธิพลโดยตรงมากที่สุดจากการสนับสนุนทางครอบครัว และความเชื่อสืบทอด และ 6) การรับรู้สุขภาพกายได้รับอิทธิพลโดยตรงมากที่สุดจากการรับรู้ความสามารถตนเอง และการมองโลกในแง่ดี

คำสำคัญ: แบบจำลองสมการโครงสร้าง ผู้สูงอายุ การมีส่วนร่วมกิจกรรมชุมชน

¹นักศึกษาลัทธิสุตรปรัชญาคุณุภบัณฑิต สาขาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

²อาจารย์ประจำสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อาจารย์ที่ปรึกษา

³รองศาสตราจารย์ประจำคณะเกษตรชีวภาพและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม อาจารย์ที่ปรึกษา

Abstract

The purpose of this research was to test and develop the Structural Equation Model of Factors Influencing Participative Behaviors in Community Activity. The sample consisted of 500 elders, 264 male and 236 female, in Jatujak District, Bangkok Metropolis, randomly selected by the stratified sampling. 11 sets of reliable and valid questionnaires were used to collect data. Their alpha coefficients ranged from 0.819 to 0.947. The structural equation model was tested and developed. The results were as follows: The developed structural equation model was well consistent with the empirical data by the goodness of fit indices of $\chi^2 = 1492.25$, $df = 454$, $p = 0.000$, $\chi^2/df = 3.29$, RMSEA = 0.068, SRMR = 0.075, NNFI = 0.97 and CFI = 0.98, statistically significant at $\alpha=0.05$. The findings were revealed that: 1) Participation in Community Activity was directly influenced by the highest effecting variable, Attitude to Community Activity followed by Perceived Strength Community. 2) Perceived Mental Health was directly influenced by the highest effecting variable, Optimism followed by Perceived Physical Health and Participation in Community Activity respectively. 3) Perceived Social Acceptance was directly influenced by the highest effecting variable, Participation in Community Activity followed by Perceived Mental Health. 4) Attitude to Community Activity was directly influenced by the highest effecting variable, Perceived Strength Community followed by Subjective Norms. 5) Perceived Self-Efficacy was directly influenced by the highest effecting variable, Family Supports followed by Beliefs. 6) Perceived Physical Health was directly influenced by the highest positive and effecting variable, Perceived Self-Efficacy followed by Optimism.

Keywords: Structural Equation Model, Elders, Participation in Community Activity

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาทางการศึกษา เศรษฐกิจ สังคม และวิทยาการที่ทันสมัยทางวิทยาศาสตร์ การแพทย์และสาธารณสุข เทคโนโลยีและการสื่อสารมีความเจริญก้าวหน้าอย่างมาก ทำให้อัตราการเกิดของประชากรลดลงแต่มีอายุยืนยาวขึ้น และสัดส่วนของผู้สูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยมีการคาดประมาณว่าประชากรโลกจะมีจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น จากที่มีจำนวน 673 ล้านคน ในปี 2552 จะเพิ่มเป็น 2000 ล้านคน ในปี 2593 โดยที่ผู้สูงอายุที่มีอายุมากกว่า 60 ปี จะเพิ่มประมาณร้อยละ 22 ขณะที่ผู้สูงอายุที่มีอายุมากกว่า 80 ปี จะเพิ่มจาก 88 ล้านคนเป็น 400 ล้านคน องค์การสหประชาชาตินิยาม

ว่าประเทศที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปเป็นสัดส่วนเกินร้อยละ 10 หรืออายุ 65 ปีขึ้นไปมีจำนวนเกินร้อยละ 7 ของประชากรทั้งประเทศ จัดให้เป็นประเทศที่ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ และจะเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์เมื่อสัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปเพิ่มเป็นร้อยละ 20 และอายุ 65 ปีขึ้นไป เพิ่มเป็นร้อยละ 14 (Magnus, 2009, pp. 42 - 58) สถานการณ์และแนวโน้มผู้สูงอายุของประเทศไทยมีทิศทางสอดคล้องกับแนวโน้มประชากรโลก โดยกำหนดให้ผู้สูงอายุมีอายุ 60 ปี ขึ้นไป จำนวนผู้สูงอายุในประเทศไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในปี 2537 จำนวนผู้สูงอายุมีร้อยละ 6.80 และปี 2545, 2547, 2550 และปี 2553 มีจำนวนผู้สูงอายุ

ร้อยละ 9.40, 10.20, 10.70, 11.70 ตามลำดับ และคาดประมาณแนวโน้มว่า ในปี 2562 จะมีจำนวนผู้สูงอายุร้อยละ 14.70 และปี 2573 จะมีจำนวนเป็นร้อยละ 25.00 ซึ่งประเทศไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ในปี 2547 และมีแนวโน้มที่จะเป็นสังคมผู้สูงอายุสมบูรณ์ในปี 2573 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2553) ภาครัฐตระหนักถึงความสำคัญของผู้สูงอายุ โดยตราพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 โดยกำหนดยุทธศาสตร์ที่สำคัญ ด้านการเตรียมความพร้อมการเข้าสู่วัยสูงอายุที่มีคุณภาพ ด้านการส่งเสริมและการพัฒนางานผู้สูงอายุ ระบบการคุ้มครองทางสังคม ด้านการประมวลและพัฒนางานความรู้ และการติดตามประเมินผลเกี่ยวกับผู้สูงอายุ (กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2547) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุส่วนใหญ่ศึกษาด้านการดูแลสังเคราะห์ที่เน้นบทบาทแบบพึ่งพา การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาแบบจำลองสมการโครงสร้างของปัจจัยความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่มีผลต่อพฤติกรรมกรรมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชนของผู้สูงอายุ และผลที่ได้รับที่มีต่อสุขภาพกาย สุขภาพจิต และการได้รับการยอมรับทางสังคม โดยเน้นการคงบทบาทการเป็นผู้กระทำที่มีส่วนร่วม ผลการวิจัยคาดว่าจะมีประโยชน์ต่อการนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญ เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ของผู้สูงอายุ เพื่อเพิ่มโอกาสของความสำเร็จในการปฏิบัติต่อผู้สูงอายุ การวางแผนทางพัฒนาและกำหนดยุทธศาสตร์ที่จะกระตุ้นให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชนและผลต่อเนื่องได้อย่างตรงประเด็น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อพัฒนาและทดสอบแบบจำลองสมการโครงสร้างปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมกรรมการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในกิจกรรมชุมชน เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้จำแนกออกได้

เป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ ตัวแปรสาเหตุภายนอก ได้แก่ การมองโลกในแง่ดี (OPTX) ความเชื่อสืบทอด (BELX) การรับรู้ชุมชนเข้มแข็ง (COMX) และการสนับสนุนทางครอบครัว (FAMX) ตัวแปรแทรกกลาง ได้แก่ ทศนคติที่มีต่อกิจกรรมชุมชน (ATTY) การรับรู้ความสามารถตนเอง (ACKY) การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (SUBY) และการมีส่วนร่วมกิจกรรมชุมชน (PARY) ซึ่งการมีส่วนร่วมกิจกรรมชุมชนเป็นตัวแปรที่ส่งผ่านไปยังตัวแปรผลท้ายสุด ได้แก่ การรับรู้สุขภาพกาย (BODY) การรับรู้สุขภาพจิต (MENY) และการได้รับการยอมรับทางสังคม (SOCY)

สมมติฐานของการวิจัย

แบบจำลองสมการโครงสร้างสมมติฐานเชิงสาเหตุของพฤติกรรมกรรมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชนของผู้สูงอายุมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยแบ่งเป็นสมมติฐานย่อย ดังนี้ 1) ทศนคติที่มีต่อกิจกรรมชุมชนได้รับอิทธิพลทางตรงจากการมองโลกในแง่ดี และความเชื่อสืบทอด 2) การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงได้รับอิทธิพลทางตรงจากการสนับสนุนทางครอบครัว 3) การรับรู้ความสามารถตนเองได้รับอิทธิพลทางตรงจากการสนับสนุนทางครอบครัว 4) การมีส่วนร่วมกิจกรรมชุมชนได้รับอิทธิพลทางตรงจากทศนคติที่มีต่อกิจกรรมชุมชน การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง การรับรู้ความสามารถตนเอง และการรับรู้ชุมชนเข้มแข็ง และได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากการมองโลกในแง่ดี ความเชื่อสืบทอด และการสนับสนุนทางครอบครัว

5) การรับรู้สุขภาพกายได้รับอิทธิพลทางตรงจากการมีส่วนร่วมกิจกรรมชุมชน และได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากการมองโลกในแง่ดี ความเชื่อสืบทอด การสนับสนุนทางครอบครัว การรับรู้ชุมชนเข้มแข็ง ทศนคติที่มีต่อกิจกรรมชุมชน การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้ความสามารถตนเอง 6) การรับรู้สุขภาพจิตได้รับอิทธิพลทางตรงจากการมีส่วนร่วมกิจกรรมชุมชน และได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากการมองโลกในแง่ดี

ความเชื่อสืบทอด การสนับสนุนทางครอบครัว การรับรู้ชุมชนเข้มแข็ง ทศนคติที่มีต่อกิจกรรมชุมชน

การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้ความสามารถตนเองและ 7) การได้รับการยอมรับทางสังคมได้รับอิทธิพลทางตรงจากการมีส่วนร่วมกิจกรรมชุมชน และได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากการมองโลกในแง่ดี

ความเชื่อสืบทอด การสนับสนุนทางครอบครัว การรับรู้ชุมชนเข้มแข็ง ทศนคติที่มีต่อกิจกรรมชุมชน

การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้ความสามารถตนเอง โดยมีแบบจำลองสมการโครงสร้างตามสมมติฐาน (Hypothesized Model) ดังนี้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การวิจัยครั้งนี้คาดว่าจะได้รับประโยชน์ทั้งเชิงปฏิบัติและเชิงทฤษฎี ดังนี้ 1) แบบจำลองสมการโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมมีส่วนร่วมกิจกรรมชุมชนของผู้สูงอายุ สามารถอธิบายและสะท้อนพฤติกรรมมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุภายใต้บริบทของชุมชน เพื่อได้ข้อมูลพื้นฐานสำคัญเป็นแนวทางสำหรับการวางแผนพัฒนา ปรับปรุงและประยุกต์ให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมกิจกรรมชุมชน 2) แบบจำลองสมการโครงสร้างอธิบายความสัมพันธ์เชิงทฤษฎีที่ผสมผสาน และเป็นพลวัตระหว่างทฤษฎีทางชีววิทยา ทฤษฎีทางพฤติกรรมศาสตร์ และสังคมศาสตร์

การทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรม

ผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคลซึ่งมีอายุเกิน 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป และมีสัญชาติไทยตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ซึ่งบัญญัติไว้ในมาตรา 3 (กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2547, หน้า 2) ผู้สูงอายุแบ่งเป็น 3 กลุ่มตามอายุและภาวะสุขภาพ ดังนี้ 1) ผู้สูงอายุระดับต้น มีอายุระหว่าง 60 - 70 ปี เป็นผู้ที่สภาวะทางกายภาพและสรีรวิทยาไม่เปลี่ยนแปลงไปมาก สามารถช่วยเหลือตนเองได้เป็นส่วนใหญ่

2) ผู้สูงอายุระดับกลาง มีอายุระหว่าง 71 - 80 ปี เป็นผู้ที่มีสภาวะทางกายภาพและสรีรวิทยาเริ่มเปลี่ยนแปลงเป็นส่วนใหญ่ การช่วยเหลือตนเองบกพร่อง และต้องการความช่วยเหลือในบางอย่าง และ 3) ผู้สูงอายุระดับปลาย มีอายุตั้งแต่ 80 ปีขึ้นไป เป็นผู้ที่มีสภาวะทางกายภาพและสรีรวิทยาเปลี่ยนแปลงไปอย่างเห็นได้ชัด บางรายช่วยเหลือตนเองไม่ได้ จำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือ (บรรลุ ศิริพานิช, 2549, หน้า 125) การมีส่วนร่วมกิจกรรมชุมชน เป็นขบวนการการดำเนิน

กิจกรรมร่วมกัน เพื่อการแก้ไขและพัฒนา เป็นการเรียนรู้ร่วมกันทั้งผู้ให้และผู้รับ ซึ่งก่อให้เกิดปัญญาและพลังในการแก้ไขปัญหา และการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม (เฉลียว บุรีภักดิ์ และคณะ, 2545, หน้า 112 - 113) นอกจากนี้ อภิญา กังสนารักษ์ (2544, หน้า 14 - 15) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนมีขั้นตอน ดังนี้ การมีส่วนร่วมริเริ่มและค้นหาปัญหา ร่วมตัดสินใจ การมีส่วนร่วมการวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการและแนวทางการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมดำเนินการ เป็นการร่วมแรงและการลงมือดำเนินงาน และการมีส่วนร่วมประเมินผล การวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้างเป็นวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลหนึ่งในขบวนการวิจัย โดยมีสถิติวิเคราะห์ใช้ในการวิเคราะห์ที่สำคัญ ได้แก่ การวิเคราะห์เส้นทาง การวิเคราะห์องค์ประกอบยืนยัน และการวิเคราะห์ถดถอยเชิงโครงสร้างรวมอยู่ด้วย แบบจำลองสมการโครงสร้างประกอบด้วยแบบจำลองมาตรวัดและแบบจำลองโครงสร้าง นำมาใช้ในการศึกษาปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นโดยมีความสัมพันธ์ในเทอมของตัวแปรเหตุ ตัวแปรผล ตัวบ่งชี้ และความคลาดเคลื่อน (สุภมาส อังศุโชติ, 2552, หน้า 5 - 7) สำหรับขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยแบบจำลองสมการโครงสร้าง ไคลน์ (Kline, 2005, pp. 63 - 65) กำหนดขั้นตอนการวิเคราะห์ตรวจสอบความกลมกลืนของแบบจำลอง ดังนี้ 1) การระบุแบบจำลองสมการโครงสร้าง เป็นการสร้างสมมติฐานในรูปแบบจำลองสมการโครงสร้าง 2) การระบุความเป็นได้ค่าเดียวของแบบจำลองสมการโครงสร้าง 3) เลือกมาตรวัดของตัวแปรในแบบจำลองสมการโครงสร้าง โดยตัวแปรแฝงในแบบจำลองต้องผ่านการจัดเตรียมข้อมูลและการกลั่นกรองโดยการเลือกมาตรวัดที่เหมาะสม 4) ประเมินแบบจำลอง เป็นการประเมินแบบจำลองว่ากลมกลืนกับตัวแปรประจักษ์ที่จะอธิบายปรากฏการณ์และการอธิบายการประเมินค่าของพารามิเตอร์ 5) การยืนยันแบบจำลอง เป็นการยืนยันความกลมกลืนของแบบจำลอง และ 6) การรายงานผลของแบบจำลอง เป็นการนำแบบจำลองที่ผ่านการวิเคราะห์และยืนยันว่ามีความกลมกลืนดีแล้วทำการสรุปและอภิปรายผลได้ครบถ้วนสมบูรณ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายของการวิจัยเพื่อพัฒนาแบบจำลองสมการโครงสร้างปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมกรรมกรมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในกิจกรรมชุมชนเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอน ดังนี้ การกำหนดประชากร การเลือกกลุ่มตัวอย่าง การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การจัดทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้สูงอายุที่ได้มาจากการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นและการสุ่มอย่างมีระบบในแต่ละชั้นของประชากรผู้สูงอายุในเขตจตุจักร จำนวน 24,441 คน ประกอบด้วยแขวงลาดยาว มีจำนวน 7,982 คน แขวงเสนานิคมมีจำนวน 2,803 คน แขวงจันทระเกษมมีจำนวน 5,482 คน แขวงจอมพลมีจำนวน 5,366 คน และแขวงจตุจักรมีจำนวน 2,808 คน รวมประชากรทั้งสิ้นจำนวน 24,441 คน และคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำโดยสูตรของยามานะ(Yamane, 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% โดยคำนวณประมาณสัดส่วนจากจำนวนประชากรแล้วได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำ เท่ากับ 394 คน ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ เท่ากับ 500 คน ซึ่งคิดเป็น 16.1 เท่าของตัวแปรสังเกตได้ที่ใช้ในการวิจัยจำนวน 31 ตัว ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่พอเพียงต่อการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้างตามเกณฑ์ที่ไม่ต่ำกว่า 15 เท่า ของตัวแปรสังเกตได้ (Stevens, 2002, p. 143) ซึ่งตามเกณฑ์ดังกล่าวจำนวนกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำในการวิจัยครั้งนี้เท่ากับ 465 คน โดยกลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็นจำนวนผู้สูงอายุแขวงลาดยาว 163 คน แขวงเสนานิคม 57 คน แขวงจันทระเกษม 112 คน แขวงจอมพล 110 คน และแขวงจตุจักร 58 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามสร้างและพัฒนาจากแบบวัดตัวแปรที่มีนิยามศัพท์เฉพาะโดยอ้างอิงและพัฒนาจากแบบวัดจากแบบวัดเชิงทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และกำหนดลักษณะการวัด

ระดับและเกณฑ์การวัด และการแปลความหมาย โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วนได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม และส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับตัวบ่งชี้ของตัวแปรแฝงของพฤติกรรมตามสมมติฐานที่ศึกษาในแบบจำลองสมการโครงสร้าง ซึ่งแบบวัดเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ แบ่งเป็น 11 ตอน ได้แก่ การมองโลกในแง่ดี ความเชื่อสืบทอด การรับรู้ชุมชนเข้มแข็ง การสนับสนุนทางครอบครัว ทักษะชีวิตที่มีต่อกิจกรรมชุมชน การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง การรับรู้ความสามารถตนเอง การมีส่วนร่วมกิจกรรมชุมชน การรับรู้สุขภาพกาย การรับรู้สุขภาพจิต และการรับรู้การยอมรับทางสังคม มีขั้นตอนการพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพโดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านเพื่อพิจารณาคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มากกว่า 0.7 และทดลองใช้กับกลุ่มสาธิต จำนวน 100 คน แล้ววิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนก โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันและวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัคมีค่าความเชื่อมั่นระหว่าง 0.819 และ 0.947 แล้วปรับปรุงเป็นฉบับสมบูรณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ดำเนินการระหว่าง วันที่ 18 มกราคม 2555 ถึง วันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2555 ปีการศึกษา 2555 รวมระยะเวลา 3 สัปดาห์ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เก็บรวบรวมข้อมูลจริงกับผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร จำนวน 500 คน ด้วยตนเอง อธิบายชี้แจงขั้นตอนและความหมายของข้อคำถามเพื่อให้ผู้สูงอายุตอบได้ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด โดยสุ่มผู้สูงอายุตามครัวเรือนแบบสุ่มอย่างมีระบบ แล้วให้สัมภาษณ์ผู้สูงอายุแบบมีโครงสร้างจากคำถามในแบบสอบถาม

การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

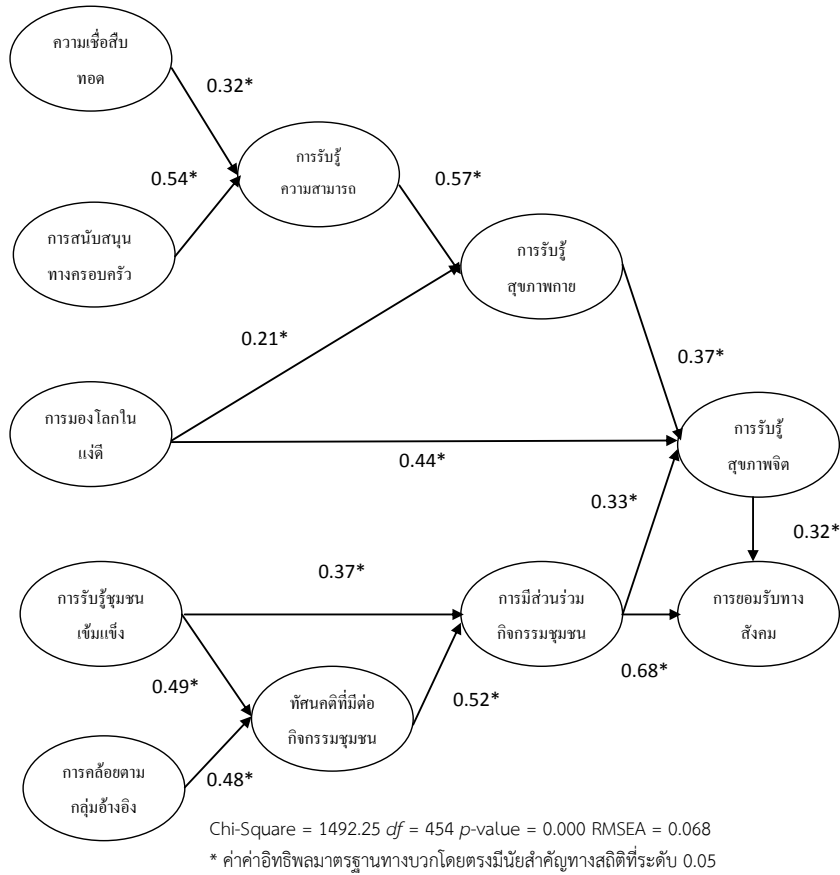
การจัดทำข้อมูลโดยการวิเคราะห์องค์ประกอบยืนยัน (CFA) ของข้อคำถามแต่ละข้อตามหมวดหมู่ขององค์ประกอบของตัวแปรแฝงแต่ละตัวที่มี 11 ตัวแปร ค่าดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองมาตรวัดมีค่าดัชนี

ไค-สแควร์ระหว่าง $\chi^2 = 13.65$ $df = 13$, p -value = 0.000, $\chi^2/df = 1.05$ และ $\chi^2 = 152.62$ $df = 51$, p -value = 0.000, $\chi^2/df = 2.99$, ค่า RMSEA ระหว่าง 0.010 และ 0.065 ค่า NNFI ระหว่าง 0.97 และ 0.99 ค่า CFI ระหว่าง 0.98 และ 0.99 มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อระหว่าง 0.39 และ 0.83 ค่าความเชื่อมั่นรายข้อระหว่าง 0.819 และ 0.947 และค่าน้ำหนักองค์ประกอบรายข้อระหว่าง 0.54 และ 0.85 แล้วนำค่าเฉลี่ยรายข้อของแต่ละองค์ประกอบซึ่งเป็นตัวแปรสังเกตของแต่ละตัวแปรแฝงทุกตัวซึ่งมีตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมด 31 ตัว นำไปใช้สร้างแบบจำลองมาตรวัด มีผลการวิเคราะห์ค่าน้ำหนักองค์ประกอบรายด้านของตัวแปรแฝงและตัวแปรสังเกตระหว่าง 0.44 และ 0.91 แล้วทำการวิเคราะห์ร่วมกับแบบจำลองโครงสร้าง โดยใช้สถิติวิเคราะห์ความสอดคล้องกลมกลืนของการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้างซึ่งแบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 การตรวจสอบคุณสมบัติของแบบจำลองสมการโครงสร้างสมมติฐาน ได้แก่ การระบุความเป็นได้ค่าเดียวของแบบจำลอง เงื่อนไขจำเป็นและพอเพียง ความตรงของแบบจำลอง การประมาณค่าพารามิเตอร์ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ และค่าสัมประสิทธิ์พยากรณ์ และตอนที่ 2 การวัดระดับความกลมกลืนของแบบจำลองสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยจะแบ่งเป็น 3 ด้าน ดังนี้ 1.) การตรวจสอบความกลมกลืนเชิงสมบูรณ์ เป็นการตรวจสอบความกลมกลืนของรูปแบบความสัมพันธ์ตามสมมติฐาน ได้แก่ ค่าสถิติไค-สแควร์ (χ^2) ดัชนีวัดระดับความกลมกลืน GFI ดัชนีค่ารากกำลังสองเฉลี่ยของความคลาดเคลื่อน ของความแปรปรวน (RMSEA) ดัชนี Standardized RMR 2.) การวัดความกลมกลืนเชิงเปรียบเทียบ ได้แก่ ดัชนี NNFI ดัชนี CFI และ 3.) การวัดความประหยัดของแบบจำลอง ได้แก่ ดัชนีความกลมกลืนของหลักเกณฑ์ด้านการสนเทศ CAIC เพื่อความเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ การวิจัยครั้งนี้จึงเน้นการวิเคราะห์ผลลัพธ์ของดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองสมการโครงสร้างโดยใช้ค่าดัชนีของ χ^2/df , RMSEA, CFI และ NNFI เป็นตัวบ่งชี้ความกลมกลืนตามเกณฑ์

ดังนี้ Normed Chi-square (χ^2/df) ควรมีค่าน้อยกว่า 2.00, 3.00 หรือ 5.00 ซึ่งสอดคล้องกลมกลืนปรับตามขนาดกลุ่มตัวอย่าง (Kline, 2005, p. 137; Schumacker & Lomax, 2004) ค่า RMSEA ที่น้อยกว่า 0.05 มีความกลมกลืนดี 0.05 – 0.08 มีความกลมกลืนปานกลาง และ มากกว่า 1.00 ไม่สอดคล้องกลมกลืน (Kline, 2005, p. 139) ค่า CFI และ NNFI ที่มากกว่า 0.90 สอดคล้องกลมกลืน และค่ามากกว่า 0.95 มีความกลมกลืนดี (Hu & Bentler, 1999)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐานการวิจัยพบว่า การพัฒนาแบบจำลองสมการโครงสร้างสมมติฐานเชิงสาเหตุของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชนของผู้สูงอายุเบื้องต้นพบว่า ไม่สอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าดัชนีดังนี้ ค่า χ^2 มีค่า = 2910.75 $df = 477$ p -value = 0.000 ค่า RMSEA = 0.101 ค่า SRMR = 0.12 ค่า NNFI = 0.95 และค่า CFI = 0.95 จึงกำหนดเป็นแบบจำลองตั้งต้นแล้วพัฒนาโดยการตัดเส้นทางความสัมพันธ์ที่มีค่าเป็นลบและไม่มีนัยสำคัญที่ 0.05 และเพิ่มเส้นทางความสัมพันธ์ใหม่ที่มีค่าเป็นบวกและมีนัยสำคัญที่ 0.05 ตามที่ดัชนีปรับปรุง (Modification Indices) บ่งชี้โดยมีทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสนับสนุนจนเหลือแบบจำลองสมการโครงสร้างมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์พอสมควร โดยมีค่าดัชนี ดังนี้ ค่า ไค-สแควร์ (χ^2) มีค่า = 1492.25 $df = 454$ p -value = 0.00 ค่า $\chi^2/df = 3.29$ ค่า RMSEA = 0.068 ค่า SRMR = 0.075 ค่า NNFI = 0.97 และค่า CFI = 0.98 ดังภาพ 1 การพัฒนาแบบจำลองสมการโครงสร้างดังกล่าว สามารถทำการปรับปรุงได้โดยใช้ข้อมูลเพิ่มเติมทำการปรับปรุงและทดสอบทีละขั้นตอน และสอดคล้องตามแนวทางของทฤษฎี เพื่อค้นหาแบบจำลองที่มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ซึ่งสามารถอธิบายความสัมพันธ์ได้อย่างสมเหตุสมผล (Joreskog & Sorbom, 1993, p. 115)

ภาพ 1 แบบจำลองสมการโครงสร้างปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในกิจกรรมชุมชนที่ได้รับการพัฒนา สอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Model Generating: MG)

จากภาพ 1 ผลการวิเคราะห์ตามสมมติฐานย่อยที่มีการพัฒนาเส้นทางความสัมพันธ์เชิงอิทธิพลของตัวแปรต่างๆ ดังนี้ 1) ทักษะคิดที่มีต่อกิจกรรมชุมชนได้รับอิทธิพลโดยตรงจากการรับรู้ชุมชนเข้มแข็ง และการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง 2) การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงมีอิทธิพลโดยตรงต่อทัศนคติที่มีต่อกิจกรรมชุมชน 3) การรับรู้ความสามารถตนเอง ได้รับอิทธิพลโดยตรงจากความเชื่อสืบทอด และการสนับสนุนทางครอบครัว 4) การมีส่วนร่วมกิจกรรมชุมชนได้รับอิทธิพลโดยตรงจากการรับรู้ชุมชนเข้มแข็ง ทักษะคิดที่มีต่อกิจกรรมชุมชน และได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากการรับรู้ชุมชนเข้มแข็ง และการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง 5) การรับรู้สุขภาพกายได้รับอิทธิพลโดยตรงจากการมองโลกในแง่ดี และการรับ

รู้ความสามารถตนเอง และได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากความเชื่อสืบทอด และการสนับสนุนทางครอบครัว 6) การรับรู้สุขภาพจิตได้รับอิทธิพลโดยตรงจากการมองโลกในแง่ดี การมีส่วนร่วมกิจกรรมชุมชน และการรับรู้สุขภาพกาย และได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากการรับรู้ความสามารถตนเอง ความเชื่อสืบทอด การสนับสนุนทางครอบครัว ทักษะคิดที่มีต่อกิจกรรมชุมชน การรับรู้ชุมชนเข้มแข็ง และการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และ 7) การรับรู้การได้รับการยอมรับทางสังคมได้รับอิทธิพลโดยตรงจากการมีส่วนร่วมกิจกรรมชุมชน การรับรู้สุขภาพจิต และได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากการมองโลกในแง่ดี การรับรู้สุขภาพกาย การรับรู้ความสามารถตนเอง ความเชื่อสืบทอด การสนับสนุนทางครอบครัว ทักษะคิดที่

มีต่อกิจกรรมชุมชน การรับรู้ชุมชนเข้มแข็ง และการ เจริญทฤษฎีที่แสดงความสัมพันธ์ผสมผสานเชิงทฤษฎี
 คล้อยตามกลุ่มอ้างอิง กล่าวได้ว่าแบบจำลองสมการ จิตวิทยา ทฤษฎีพฤติกรรมศาสตร์สังคมศาสตร์ และ
 โครงสร้างที่พัฒนาใหม่เป็นแบบจำลองสมการโครงสร้าง ทฤษฎีชีวิตวิทยา

ตาราง 1

ผลการวิเคราะห์ค่าอิทธิพลมาตรฐานทางตรง (Direct Effects: DE) อิทธิพลทางอ้อม (Indirect Effects: IE) อิทธิพลรวม (Total Effects: TE) ของตัวแปรแฝงเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อตัวแปรแฝงเชิงผล และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เชิงพหุยก กำลังสองของตัวแปร (Squared Multiple Correlation: R^2)

ตัวแปรเชิงผล			ตัวแปรเชิงสาเหตุ									
ตัวแปร	R^2	EF	OPTX	BELX	FAMX	COMX	ATTY	SUBY	ACKY	PARY	BODY	MENY
ทัศนคติที่มี ต่อกิจกรรม ชุมชน (ATTY)	0.72	DE IE TE	- - -	- - -	- - -	0.49 - 0.49	- - -	0.48 - 0.48	- - -	- - -	- - -	- - -
การรับ รู้ความ สามารถ ตนเอง (ACKY)	0.69	DE IE TE	- - -	0.32 - 0.32	0.54 - 0.54	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -
การมี ส่วนร่วม กิจกรรม ชุมชน (PARY)	0.70	DE IE TE	- - -	- - -	- - -	0.37 0.26 0.63	0.52 - 0.52	- 0.25 0.25	- - -	- - -	- - -	- - -
การรับรู้ สุขภาพ กาย (BODY)	0.54	DE IE TE	0.21 - 0.21	- 0.18 0.18	- 0.30 0.30	- - -	- - -	- - -	0.57 - 0.57	- - -	- - -	- - -
การรับรู้ สุขภาพ จิต (MENY)	0.82	DE IE TE	0.44 0.08 0.52	- 0.07 0.07	- 0.11 0.11	- 0.21 0.21	- 0.17 0.17	- 0.08 0.08	- 0.21 0.21	0.33 - 0.33	0.37 - 0.37	- - -
การยอมรับ ทางสังคม (SOCY)	0.83	DE IE TE	- 0.17 0.17	- 0.02 0.02	- 0.04 0.04	- 0.49 0.49	- 0.41 0.41	- 0.20 0.20	- 0.07 0.07	0.68 0.11 0.79	- 0.12 0.12	0.32 - 0.32

หมายเหตุ 1. OPTX แทน การมองโลกในแง่ดี BELX แทน ความเชื่อสืบทอด FAMX แทน การสนับสนุนทางครอบครัว COMX แทน การรับรู้ชุมชนเข้มแข็ง และ SUBY แทน การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง 2. ค่าอิทธิพลมาตรฐานทุกตัวที่แสดงในตารางมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 1 ตัวแปรการได้รับการยอมรับทางสังคมได้รับอิทธิพลทางบวกโดยตรงจากการมีส่วนร่วมกิจกรรมชุมชนและการรับรู้สุขภาพจิต เท่ากับ 0.68 และ 0.32 ตามลำดับ ซึ่งร่วมกับตัวแปร 10 ตัว ได้แก่ การมีส่วนร่วมกิจกรรมชุมชน การรับรู้ชุมชนเข้มแข็ง ทักษะชีวิตที่มีต่อกิจกรรมชุมชน การรับรู้สุขภาพจิต การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง การมองโลกในแง่ดี การรับรู้สุขภาพกาย การรับรู้ความสามารถตนเอง การสนับสนุนทางครอบครัว และความเชื่อสืบทอดที่ส่งผลทางอ้อมร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรนี้ เท่ากับ ร้อยละ 83 ตัวแปรการรับรู้สุขภาพจิตได้รับอิทธิพลทางบวกโดยตรงจากการรับรู้สุขภาพกาย และการมีส่วนร่วมกิจกรรมชุมชน เท่ากับ 0.37 และ 0.33 ตามลำดับ ซึ่งร่วมกับตัวแปร 9 ตัว ได้แก่ การมองโลกในแง่ดี การรับรู้สุขภาพกาย การรับรู้สุขภาพจิต การรับรู้ชุมชนเข้มแข็ง การรับรู้ความสามารถตนเอง ทักษะชีวิตที่มีต่อกิจกรรมชุมชน การสนับสนุนทางครอบครัว การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และความเชื่อสืบทอดที่ส่งผลทางอ้อมร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรนี้ เท่ากับ ร้อยละ 82 ตัวแปรการมีส่วนร่วมกิจกรรมชุมชนได้รับอิทธิพลทางบวกโดยตรงจากทักษะชีวิตที่มีต่อกิจกรรมชุมชน และการรับรู้ชุมชนเข้มแข็ง เท่ากับ 0.52 และ 0.37 ตามลำดับ ซึ่งร่วมกับ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงที่ส่งผลทางอ้อมร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรนี้ เท่ากับ ร้อยละ 70 ตัวแปรการรับรู้สุขภาพกายได้รับอิทธิพลทางบวกโดยตรงจากการรับรู้ความสามารถตนเองและการมองโลกในแง่ดี เท่ากับ 0.57 และ 0.21 ตามลำดับ ซึ่งร่วมกับตัวแปร การสนับสนุนทางครอบครัวและความเชื่อสืบทอดที่ส่งผลทางอ้อมร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรนี้ เท่ากับ ร้อยละ 54 ตัวแปรทักษะชีวิตที่มีต่อกิจกรรมชุมชนได้รับอิทธิพลทางบวกโดยตรงจากการรับรู้ชุมชนเข้มแข็ง และการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง เท่ากับ 0.49 และ 0.48 ตามลำดับ ซึ่งร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรนี้ เท่ากับ ร้อยละ 72 และตัวแปรการรับรู้ความสามารถตนเองได้รับอิทธิพลทางบวกโดยตรงจากการสนับสนุนทางครอบครัวและความเชื่อสืบทอด เท่ากับ 0.54 และ 0.32 ตามลำดับ ซึ่งร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรนี้ เท่ากับ ร้อยละ 69

สำหรับผลอิทธิพลรวมทางบวกทั้งโดยตรงและโดยอ้อมจากตัวแปรในแบบจำลองดังกล่าวเรียงลำดับจากมากที่สุด ดังนี้ การได้รับการยอมรับทางสังคมมีอิทธิพลรวม เท่ากับ 0.79 จากการมีส่วนร่วมกิจกรรมชุมชน โดยเป็นอิทธิพลทางบวกโดยตรงและโดยอ้อม เท่ากับ 0.68 และ 0.11 ตามลำดับ รองลงมาคือการมีส่วนร่วมกิจกรรมชุมชนมีอิทธิพลรวม เท่ากับ 0.63 จากการรับรู้ชุมชนเข้มแข็งโดยเป็นอิทธิพลทางบวกโดยตรงและโดยอ้อม เท่ากับ 0.37 และ 0.26 ตามลำดับ และการรับรู้สุขภาพกายมีอิทธิพลโดยตรงรวมจากการรับรู้ความสามารถตนเอง เท่ากับ 0.57

อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การอภิปรายผลการทดสอบและวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้างสามารถสรุปเป็นประเด็นเพื่อการอภิปรายที่สำคัญ ดังนี้ ประเด็นที่ 1 เส้นทางความสัมพันธ์ที่มีในสมมติฐานและผลการทดสอบเป็นจริงตามสมมติฐาน ผลการวิจัยสนับสนุนสมมติฐาน อาจเป็นเพราะ แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสอดคล้องและสนับสนุนปัจจัยที่นำมาศึกษาและแบบจำลองสมการโครงสร้างสมมติฐานเชิงทฤษฎีได้อย่างเหมาะสม ได้แก่ สมมติฐานข้อที่ 3) การสนับสนุนทางครอบครัวมีอิทธิพลทางบวกโดยตรงต่อการรับรู้ความสามารถตนเอง สมมติฐานข้อที่ 4) ผลการวิจัยพัฒนาความสัมพันธ์เพิ่มเติมการมีส่วนร่วมกิจกรรมชุมชนได้รับอิทธิพลทางบวกโดยตรงจากการรับรู้ชุมชนเข้มแข็ง ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ การที่ผู้สูงอายุอาศัยอยู่ในชุมชนเข้มแข็ง การคล้อยตามกลุ่มที่เป็นสมาชิกในครอบครัว มีส่วนสนับสนุนให้ผู้สูงอายุเกิดความรู้สึกที่ดีต่อกิจกรรมชุมชนสอดคล้องกับ ปารีชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2543, หน้า 130-132) พบว่า การกระตุ้นให้ชุมชนมีความสนใจและห่วงใยปัญหาาร่วมกัน และมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ ทำให้สมาชิกในชุมชนอยากมีส่วนร่วม นอกจากนี้ งานวิจัยของ มอค (Mok, 2004) พบว่า การมีส่วนร่วมของกลุ่มที่ช่วยเหลือกัน มีผลต่อการเสริมพลังต่อบุคคล และชุมชน แสดงให้เห็นว่า ตัวแปรการรับรู้ชุมชนเข้มแข็งและการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง มีส่วนเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมกิจกรรมชุมชนที่สร้างความเข้มแข็งให้กับผู้สูงอายุเองและชุมชนที่อาศัย

สำหรับผลตามสมมติฐานประเด็นที่ 2 เป็นเส้นทางความสัมพันธ์ที่ไม่มีในสมมติฐานแต่ผลการทดสอบมีเส้นทางความสัมพันธ์ที่พัฒนาเพิ่มเติมในแบบจำลองสมการโครงสร้าง จากสมมติฐานข้อที่

1) ผลการวิจัยได้พัฒนาความสัมพันธ์เชิงอิทธิพลเพิ่มเติม พบว่า ทศนคติที่มีต่อกิจกรรมชุมชนได้รับอิทธิพลทางบวกโดยตรงจากการรับรู้ชุมชนเข้มแข็งและการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง อาจเป็นเพราะ ผู้สูงอายุมีการคล้อยตามครอบครัว คนใกล้ชิด และกลุ่มคนหมู่มากในชุมชนที่มีการจัดการเป็นองค์กร การบริหารกลุ่ม และการเชื่อมโยงเครือข่ายสมาชิกในชุมชน ส่งผลต่อการมีทัศนคติที่ดีต่อกิจกรรมชุมชน สอดคล้องกับ

ศิริวรรณ ศิริบุญ และคณะ (2541) ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุและการได้รับประโยชน์จากการมีส่วนร่วมในชุมชน พบว่า ผู้สูงอายุเห็นความสำคัญของการร่วมงานชุมชน เพื่อที่ได้พบปะสังสรรค์ ได้รับความรู้ และเป็นประโยชน์ต่อสุขภาพ นอกจากนี้ Lau, Chi, and McKenna (1998) ศึกษาการรับรู้คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยศึกษาอิทธิพลความเชื่อด้านปรัชญาต่อคุณภาพชีวิต พบว่า ความเชื่อด้านปรัชญามีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ทั้งด้านทัศนคติที่มีสุขภาพร่างกาย สุขภาพจิต และการเข้ากิจกรรมทางสังคม จากสมมติฐานข้อที่ 3) ผลการวิจัยสนับสนุนสมมติฐานการสนับสนุนทางครอบครัวมีอิทธิพลทางบวกโดยตรงต่อการรับรู้ความสามารถตนเอง และพัฒนาความสัมพันธ์เชิงอิทธิพลเพิ่มเติมเป็นการรับรู้ความสามารถตนเองได้รับอิทธิพลทางบวกโดยตรงจากความเชื่อสืบทอด และการสนับสนุนทางครอบครัว ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การรับรู้ความสามารถเกี่ยวข้องกับการที่ผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์ที่ดีภายในครอบครัว และครอบครัวยังสนับสนุนส่งเสริมให้เข้าร่วมกิจกรรมชุมชน รวมทั้งความเชื่อสืบทอดของผู้สูงอายุด้านการออกกำลังกายและนันทนาการ การอาสาสมัครเพื่อสังคมด้วย สอดคล้องกับ อากาศร ชัยสุริยา (2543, หน้า 13 -17) กล่าวว่า การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับบทบาทความเชื่อเด่นชัดที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมและบทบาทในกิจกรรมทางสังคมซึ่งเป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้สูงอายุ จากสมมติฐานข้อที่

5) ผลการวิจัย พบว่า ความสัมพันธ์เชิงอิทธิพลที่ได้พัฒนาเพิ่มเติมได้แก่ การรับรู้สุขภาพกายได้รับ

อิทธิพลทางบวกโดยตรงจากการมองโลกในแง่ดี และการรับรู้ความสามารถตนเอง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การมองโลกในแง่ดีทำให้ผู้สูงอายุมีการประเมินตนเองเปรียบเทียบกับคนอื่น ร่วมกับการพิจารณาการรับรู้ความสามารถตนเอง แล้วจึงประเมินการรับรู้สุขภาพกายตนเอง นอกจากนี้ การที่ผู้สูงอายุมีความเชื่อด้านการออกกำลังกายและนันทนาการ การอาสาสมัครเพื่อสังคม และการสนับสนุนทางครอบครัวมีส่วนเกี่ยวข้องกับช่องทางผ่านการรับรู้ความสามารถตนเองไปยังการรับรู้สุขภาพกาย สอดคล้องกับ พินทุรส ปัตยะกร และคณะ (2553) ศึกษาอิทธิพลของตัวแปรเชิงสาเหตุด้านปัญหาสุขภาพ การสนับสนุนทางสังคม และการรับรู้สมรรถนะตนเองที่มีต่อความพึงพอใจในชีวิต พบว่า การสนับสนุนทางสังคม การมีส่วนร่วมของครอบครัวที่มีส่วนสนับสนุนมาก ทำให้เกิดการรับรู้สมรรถนะตนเองและความพึงพอใจในชีวิตเพิ่มมากขึ้น

การสนับสนุนทางสังคมกับความพึงพอใจในชีวิตสามารถปรับเปลี่ยนได้ โดยผ่านการรับรู้สมรรถนะตนเอง สอดคล้องกับ ฮีธเทอร์ และคณะ (Heather, Scheier, & Greenhouse, 2009, pp. 239-256) ศึกษาความสัมพันธ์ของการมองโลกในแง่ดีและสุขภาพกาย พบว่า การมองโลกในแง่ดีสามารถพยากรณ์เชิงบวกโดยตรงต่อผลลัพธ์ด้านสุขภาพกาย จากสมมติฐานข้อที่ 6) ผลการวิจัยพัฒนาความสัมพันธ์เชิงอิทธิพลเพิ่มเติม พบว่า การมองโลกในแง่ดีมีอิทธิพลทางบวกโดยตรงต่อการรับรู้สุขภาพจิต และได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากการรับรู้ความสามารถตนเอง ความเชื่อสืบทอด การสนับสนุนทางครอบครัว ทัศนคติที่มีต่อกิจกรรมชุมชน การรับรู้ชุมชนเข้มแข็ง และการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้สูงอายุที่มีการร่วมกิจกรรมชุมชนซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกได้รับผลเชิงบวกต่อสุขภาพจิตอย่างมีนัยสำคัญ ส่วนการมองโลกในแง่ดี และการรับรู้สุขภาพกายเป็นปัจจัยภายในตัวผู้สูงอายุเองที่ช่วยเสริมสร้างสุขภาพจิตให้กับผู้สูงอายุ สอดคล้องกับ จิราพร เกศพิชญาวัฒนา และคณะ (2543, หน้า 21) พบว่า ความผาสุกทางใจของผู้สูงอายุไทยขึ้นอยู่กับ 5 มิติ ได้แก่

ความสามัคคีปรองดอง การพึ่งพาอาศัยกัน ความสงบสุขและยอมรับกัน การได้รับความเคารพนับถือ และความเบิกบานใจที่ได้ทำกิจกรรมร่วมกันกับ

เพื่อนวัยเดียวกัน เช่นเดียวกับ ราบีกาและแคนนอน (Rabiega & Cannon, 2008, pp. 7 - 9) ศึกษาปัจจัยเชิงอิทธิพลของการมองโลกในแง่ดีที่มีต่อความเป็นอยู่ที่ดี ด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิต พบว่า ผู้ที่มีการมองโลกในแง่ดีในระดับที่เข้มข้นและเด่นชัดจะมีผลดีหลากหลายต่อชีวิตความเป็นอยู่ โดยเฉพาะด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิต กล่าวคือ ผู้ที่มีเจ็บป่วยและปัญหาสุขภาพกายกลุ่มที่มีการมองโลกในแง่ดีจะมีพัฒนาการฟื้นฟูได้ดีกว่ากลุ่มที่มองโลกในแง่ร้าย สำหรับกลุ่มที่มองโลกในแง่ร้ายซึ่งมีอาการซึมเศร้าและหดหู่ เมื่อได้ยกระดับการมองโลกในแง่ดีมากขึ้นจะมีพัฒนาการทักษะในการควบคุมและจัดการปัญหาต่างๆ ได้ดีขึ้น จากสมมติฐานข้อที่ 7) ผลการวิจัยพัฒนาความสัมพันธ์เชิงอิทธิพลเพิ่มเติม พบว่า การรับรู้สุขภาพจิตมีอิทธิพลทางบวกโดยตรงต่อการรับรู้การได้รับการยอมรับทางสังคม และได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากการมองโลกในแง่ดี การรับรู้สุขภาพกาย การรับรู้ความสามารถตนเอง ความเชื่อสืบทอด การสนับสนุนทางครอบครัว ทศบุคคลที่มีต่อกิจกรรมชุมชน การรับรู้ชุมชนเข้มแข็ง และการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง แสดงให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมกิจกรรมชุมชน มีอิทธิพลทางตรงต่อการรับรู้การได้รับการยอมรับทางสังคมอย่างมาก ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การที่ผู้สูงอายุมีสุขภาพจิตที่ดีเป็นปัจจัยภายในที่มีในตัวผู้สูงอายุเอง ทำให้คนในครอบครัว เพื่อน คนใกล้ชิด และบุคคลในชุมชนรับรู้และตระหนักได้โดยถือเป็นแนวปฏิบัติ บรรทัดฐาน และเป็นสถานภาพทางสังคมส่วนการที่ผู้สูงอายุได้เข้าไปมีส่วนร่วมกิจกรรมชุมชนเป็นปัจจัยภายนอกตัวผู้สูงอายุที่สำคัญที่ทำให้ผู้สูงอายุแสดงบทบาทและสร้างสำคัญในตนเอง ซึ่งช่วยเสริมสร้างบรรทัดฐานทางสังคม สถานภาพทางสังคม และบทบาททางสังคม ซึ่งปัจจัยดังกล่าวมีส่วนเกี่ยวข้องเชิงบวกโดยตรงต่อการได้รับการยอมรับทางสังคมของผู้สูงอายุ สอดคล้องกับ พร้อมจิตร ห่อนบุญเหิม (2550) ศึกษาการทำหน้าที่บรรทัดฐานของครอบครัว พบว่า ครอบครัวที่อาศัยอยู่ร่วมกัน 3 รุ่นวัย ผู้สูงอายุมีโอกาสแสดงบทบาทให้การอบรมสั่งสอน เกื้อหนุนด้านต่างๆ แก่รุ่นลูกและหลาน ขณะที่รุ่นพ่อแม่ให้การดูแลรับผิดชอบต่อหน้าที่เพื่อเป็นบรรทัดฐานของครอบครัว จัดให้มีกิจกรรมเชื่อมโยงความสัมพันธ์ต่อกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงการปฏิบัติ และเชิงทฤษฎี

1. ควรส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง และเสริมสร้างทัศนคติที่มีต่อกิจกรรมชุมชนให้กับผู้สูงอายุเพื่อส่งเสริมให้มีส่วนร่วมกิจกรรมชุมชน เนื่องจากผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมกิจกรรมชุมชนได้รับอิทธิพลมากที่สุดจากทัศนคติที่ดีต่อกิจกรรมชุมชน

2. ควรส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมกิจกรรมชุมชน และเสริมสร้างสุขภาพจิตให้กับผู้สูงอายุเพื่อส่งเสริมให้ได้รับการยอมรับทางสังคม เนื่องจากผลการวิจัย พบว่า การรับรู้การได้รับการยอมรับทางสังคมได้รับอิทธิพลทางบวกโดยตรงมากที่สุดจากการมีส่วนร่วมกิจกรรมชุมชนซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกตนเองหรือสิ่งแวดล้อมในบริบทของชุมชนของผู้สูงอายุ

3. ควรส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมกิจกรรมชุมชน และเสริมสร้างสุขภาพกายให้กับผู้สูงอายุเพื่อส่งเสริมให้มีการรับรู้สุขภาพจิตที่ดี เนื่องจากผลการวิจัย พบว่า การรับรู้สุขภาพจิต ได้รับอิทธิพลทางบวกโดยตรงมากที่สุดจากการมีส่วนร่วมกิจกรรมชุมชน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1. สำหรับนักวิจัยที่สนใจศึกษาแบบจำลองสมการโครงสร้างปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในกิจกรรมชุมชน อาจนำไปประยุกต์ใช้กับกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในชุมชนต่างๆ ที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน โดยอาจปรับเปลี่ยนตัวแปรให้เหมาะสมกับลักษณะ อัตลักษณ์ และบริบทของชุมชนเหล่านั้น

2. ผลการวิจัยพบว่าตัวแปรในแบบจำลองสมการโครงสร้างอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมกิจกรรมชุมชน การรับรู้สุขภาพจิต และการรับรู้การได้รับการยอมรับทางสังคม ได้ร้อยละ 70, 82 และ 83 ตามลำดับ แสดงว่ายังมีตัวแปรที่สามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมกิจกรรมชุมชนได้อีก โดยอาจเพิ่มเติมตัวแปรเชิงสาเหตุทางสิ่งแวดล้อม และตัวแปรทางจิตวิทยาที่สำคัญอื่นๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมกิจกรรมชุมชนที่อาจมีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมชุมชนเข้ามาร่วมศึกษาจะช่วยเป็นแนวทางในการศึกษาดังกล่าวได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

3. ควรทำการศึกษาระยะเวลาที่มีความต่อเนื่องของเวลา เพื่อศึกษาและยืนยันความเป็นเหตุและเป็นผลของการมีส่วนร่วมกิจกรรมชุมชนต่อ การรับรู้สุขภาพจิต และการรับรู้การได้รับการยอมรับทางสังคม

4. ผู้สนใจศึกษาใช้แบบจำลองสมการโครงสร้างที่ได้ทำการวิจัย เพื่อตรวจสอบความกลมกลืนของแบบจำลองสมการโครงสร้างเชิงทฤษฎีที่ผสมผสานเส้นทางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2547). *พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546*. (พิมพ์ครั้งที่ 1) กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- จิราพร เกศพิชญวัฒนา, จันทร์เพ็ญ แสงเทียนฉาย, ยุพิน อังสุโรจน์ และเบนิท อิงกาซอล-เดตัน. (2543). “ความผาสุกทางใจของผู้สูงอายุไทย : กรณีศึกษาเชิงคุณภาพ”. *วารสารพัฒนาวิทยาและเวชศาสตร์ผู้สูงอายุ*, 1(3), 21-28.
- เฉลียว บุรีภักดี และคณะ. (2545). *ชุดวิชาการวิจัยชุมชน : Community Research Study*. กรุงเทพฯ : เอส. อาร์. พรินติ้ง แมสโปรดักส์.
- บรรลุ ศิริพานิช. (2549). *คู่มือผู้สูงอายุฉบับสมบูรณ์*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน.
- ปาริชาติ วัลย์เสถียร และคณะ. (2543). *กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา*. กรุงเทพฯ : เอ็ดดิสัน เพรสโปรดักส์.
- พร้อมจิตร ท่อนบุญเทิม. (2550). *ความสัมพันธ์ระหว่างรუნวัยและความอยู่ดีมีสุขของผู้สูงอายุ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. เล่ม 120 ตอนที่ 130 ก : 1 - 8. 1 ธันวาคม 2546.
- พินทุสร ปัตยะกร และคณะ. (2553). *ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในชีวิตของหญิงไทย สูงอายุที่ป่วยเป็นโรคข้อเข่าเสื่อม*. ดุษฎีนิพนธ์ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ศิริวรรณ ศิริบุญ และมาลินี วงษ์สิทธิ์. (2541). “การมีส่วนร่วมในชุมชน”. สถาบันสถาบันประชากรศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. เอกสารสถาบันหมายเลข 265/41 หน้า 44 และหน้า 58
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2553). *แนวโน้มผู้สูงอายุในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ : สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.
- สุภมาส อังโชติ. (2552). *สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์: เทคนิคการใช้โปรแกรม LISREL*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เจริญมั่นคงการพิมพ์.
- อาภากร ชัยสุริยา. (2543). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพอใจของผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์คนชราบ้านบางแค*. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. สังคมวิทยาประยุกต์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อภิญา กังสนารักษ์. (2544). *รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในองค์กรที่มีประสิทธิภาพระดับคณะของสถาบันอุดมศึกษา*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Joreskog, K. G., & Sorbom, D. (1993). *LISREL 8 : Structural Equation Modeling with the SIMPLIS Command Language*. Chicago : Scientific Software International.
- Heather, N. R., Scheier, M.F., & Greenhouse, J.B. (2009). Optimism and Physical Health: A Meta – analytic Review. *Ann BehavMed*, 37(3), 239 - 256.

- Hu, L.T., & Bollen, K. G. (1999). "Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives". *Structural Equation Modelling*, 6(1), 1-55.
- Kline, R. B. (2005). *Principle and Practice of Structural Equation Modelling*. 2nd edition. New York : The Guildford Press.
- Magnus, G. (2009). *The Age of Aging: How demographics are changing the global economy and our world*, Singapore: John Wiley & Sons.
- Mok, B. H. (2004). "Self - help group participation and empowerment in Hong- Kong". *Journal of sociology and social welfare*, 31(3), 153 - 168.
- Lau, A., Chi, I., & McKenna, K., (1998). Self-perceived quality of life of Chinese elderly people in HongKong. *Occupational Therapy International*, 5(2), 118-139.
- Rabiega, J., & Cannon, B. J. (2008). *The relationship of Optimism with psychological and Physical well-being*. Scranton : Marywood University Press
- Schumacker, R. E., & Lomax, R. G. (2004). *A beginner's guide to structural equation modelling*. Second edition. Mahwah, NJ : Lawrence Erlbaum Associates.
- Stevens, J. P. (2002). *Applied Multivariate Statistics for the Social Sciences*. 4th Edition. Mahwah, New Jersey : Lawrence Erlbaum Associates.
- Yamane, T. (1973). *Statistics : An Introductory Analysis*. New York : Harper &Row.